

שר המשפטים

ירושלים
ליניסן תשע"א
4 מאי 2011

מס' מכתב: 2011-0002-4197
פנימי: מ-צ
(בתשובה נא לציין מס' מכתבנו)

לכבוד
ח"כ דוד רותם
יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט

נגד,

שלום רב,

הנדון: היחס בין הצעת חוק הסדר טיעון לבין הצעת חוק הבניית
שיקול הדעת בענישה

מצורפת בזאת הצעתה של הועדה המייעצת לשר המשפטים בנושא סדר דין פלילי
וראיות, בראשות כב' השופטת מרים נאור, לעניין הנושא שבנדון.

הצעת הועדה מקובלת עלי, ועל כן אודה על קידום הצעות החוק בשינויים המוצעים.

בברכה,
גב' רחל
יעקב נאמן

העתק: גב' רחל גוטליב, המשנה ליועץ המשפט לממשלה (פלילי)

משרד המשפטים - לשכת השר
 דואר נכנס
 04-05-2011
 מס' 4157

בית המשפט העליון

לשכת השופטת מרים נאור

כ"ד ניסן, תשע"א
 28 אפריל, 2011

לכבוד

פרופ' יעקב נאמן, שר המשפטים

שלום רב,

הנדון: היחס בין הצעת חוק הסדר טיעון לבין הצעת חוק הבניית שיקול הדעת בענישה

בעקבות פנייתו של יו"ר ועדת חוק, חוקה ומשפט בכנסת, ח"כ דוד רותם, לוועדה לסדר דין פלילי וראיות (להלן: הוועדה), לדון ביחס בין הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 92) (הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה), התשס"ו-2006 (להלן: הצעת חוק ההבנייה) לבין הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 65) (הסדר טיעון), תש"ע – 2010 (להלן: הצעת חוק הסדר טיעון), קיימה הוועדה ישיבה בנושא ביום 15.2.11, וכן דנה בנושא ביום 15.3.11.

הצעת חוק הסדר טיעון היא פרי המלצותיה של הוועדה. על פי ההצעה בית המשפט שבפניו מוצג הסדר הטיעון ינחה עצמו בגזירת הדין לפי הסדר הטיעון ואולם הוא רשאי לחרוג מההסדר, כפי שקבוע בסעיף 220א(ב) "אם מצא כי מתן גזר דין לפי ההסדר יפגע מהותית בטובת הציבור". הסעיף המוצע אמור לעגן את "נוסחת האיזון", אשר נקבעה בע"פ 1958/98 פלוני נ' מדינת ישראל¹. על פי נוסחת איזון זו על בית המשפט לבחון האם נעשה בהסדר הטיעון איזון הולם בין הוויתור שהוצע לנאשם, בהשוואה לרמת הענישה המקובלת, לבין התועלת שיש בהסדר לאינטרס הציבור. אם מצא בית המשפט כי לא נעשה איזון ראוי כאמור, יגזור על הנאשם עונש שהיה גוזר עליו אילו בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן.

הצעת חוק ההבנייה מציעה עקרונות להבניית שיקול דעתו של בית המשפט בגזירת הדין. בהצעה נקבע מדרג חשיבות בין מטרות הענישה. היא קובעת מעמד בכורה לעקרון ההלימה (גמול), דהיינו, קיומו של יחס הולם בין העונש המוטל על נאשם שביצע עבירה לבין חומרת מעשה העבירה ואשמו של הנאשם" (סעיף 40 להצעה). יחד עם זאת, ההצעה קובעת כי ניתן לסטות מעקרון ההלימה בהתקיים תנאים מסוימים, ניתן לסטות לקולה מטעמי שיקום או לחומרה מטעמים של סכנה

¹ פ"ד נו(1) 577.

לציבור. כמו כן קובעת ההצעה רשימה של נסיבות מחמירות ומקלות המגדירות את האשם וחומרת המעשה, וכאלה שמביאות להתחשבות במאפיינים ייחודיים של המקרה והעושה. בית המשפט אמור לשקול נסיבות אלה בעת קביעת העונש. עוד מוצע בהצעה כי תוקם ועדה שתפקידה יהיה לקבוע עונשי מוצא לעבירות השונות. עונשים אלו יבטאו את מידת העונש הראוי לעבירות שונות כאשר נסיבות הביצוע הן נסיבות טיפוסיות, וישמשו נקודת מוצא בלבד לתהליך הפעלת שיקול הדעת בגזירת הדין.

כפי שהוצג לוועדה – במהלך דיוני ועדת חוקה, חוק ומשפט בהצעת חוק ההבנייה, מתגבש מתווה לפיו במקום קביעת "עונש הולם", בית המשפט יקבע במקרה שמובא בפניו "מתחם ענישה הולמת" באמצעות שקילת הנסיבות המקלות והמחמירות המגדירות את האשם ואת חומרת המעשה (נסיבות הקשורות בעבירה). לאחר מכן יקבע בית המשפט את העונש המתאים לפי נסיבותיו של הנדון שבפניו (נסיבות שאינן קשורות להערכת ה"אשם") בתוך "מתחם הענישה ההולמת". קביעה זו תיעשה לנוכח התקיימותן של נסיבות מחמירות או מקלות המוגדרות בהצעה ככאלה ש"אינן קשורות בביצוע העבירה", שאינן מאפשרות, כאמור, סטייה ממתחם הענישה ההולמת. סטייה מגבולות מתחם זה אפשרית רק לצורך שיקום או הגנה על הציבור, בנסיבות המאפשרות התחשבות כזו לפי ההצעה.

עוד צוין בפני הוועדה, כי בשלב זה טרם נדונו בוועדת חוקה הסעיפים הנוגעים לקביעת עונשי מוצא.

כאמור, הוגתה לוועדה שאלה מטעם ועדת החוקה לעניין היחס בין שתי הצעות חוק אלה.

עמדת רוב חברי הוועדה היא שיש לתת את הבכורה להסדרי הטיעון, ולהעדיף את האמור בהצעת חוק הסדר טיעון על פני הצעת חוק ההבנייה. יחד עם זאת, יש מקום ליצור זיקה בין שתי הצעות החוק במובן הבא: כאשר בית המשפט יפעיל את נוסחת האיזון, על פי הלכת פלוני, כמפורט לעיל, הוא יתן דעתו לפער שבין עקרונות הבניית שיקול הדעת בענישה לעונש עליו הוסכם בהסדר.

רוב חברי הוועדה תמכו בגישה לפיה השופט לא יידרש לקבוע במדויק את העונש הקונקרטי שהיה גוזר אלמלא הסדר הטיעון, אלא יהיה עליו להסתייע, במסגרת נוסחת האיזון, ברמת הענישה שהיתה נגזרת על הנאשם לפי העקרונות הקבועים בהצעת חוק ההבנייה, לצורך קביעה של רמת הענישה המקובלת. מרבית חברי הוועדה סברו שאין צורך שבית המשפט יפרט במדויק מהו העונש שהיה גוזר אלמלא הסדר הטיעון לפי עקרונות ההבנייה. זוהי מטלה שיש בה כדי לסרב את הליך גזירת הדין והיא מחייבת שמיעת טיעונים לעונש לשתי תכליות, האחת בהתעלם מהסדר הטיעון, והאחרת נוכח קיומו של הסדר הטיעון. במהלך כזה יש כדי לסכל את התכליות של השגת יעילות וחסכון במשאבים אותם נועדו, בין היתר, לקדם הסדרי טיעון.

עמדה זו זכתה לתמיכת רב חברי הוועדה, והיא מופיעה בנוסח המוצע להלן. יודגש כי לדעת כל חברי הוועדה יש לתת עדיפות להסדרי הטיעון על פני הבניית הענישה.

לפי עמדה אחרת, שהיא עמדת המיעוט בוועדה - יש לקבוע בהצעת חוק ההבנייה שכאשר בא לפני בית המשפט הסדר טיעון הוא כפוף לעקרונות המנחים בחוק הסדרי טיעון בלבד, ואין לקשור בינם

לבין העקרונות הקבועים בהצעת חוק ההבניה. לפי הצעה זו יש לקבוע זאת במפורש בהצעת חוק ההבניה, ואילו בהצעת חוק הסדר טיעון לא לכתוב דבר. עמדה זו לא התקבלה בוועדה, והיא נותרה כעמדת מיעוט.

לסיכום, הוועדה החליטה, ברוב דעות, להמליץ בפנייך להציג בפני ועדת החוקה עמדה לפיה בעת בחינה האם הסדר הטיעון פוגע מהותית בטובת הציבור, על בית המשפט לחשוות בין העונש שהיה נקבע לנאשם לפי עקרונות התבנייה לבין העונש שבהסדר הטיעון.

יודגש כי המלצה זו ניתנת בהתבסס על ההנחה שהצעת חוק התבנייה לא תכלול עונשי מוצא. אם יוחלט בסופו של דבר לכלול עונשי מוצא בהצעת חוק ההבניה, תבקש הוועדה לשוב ולבחון את עמדתה זו.

להלן הנוסח אותו מציעה הוועדה לעגן בהצעת חוק ההבנייה ובהצעת חוק הסדר טיעון²:

הצעת חוק הסדר טיעון

סעיף 220א כפי שמופיע בהצעת החוק שפורסמה ברשומות:

גזירת הדין לאחר 220א (א) הציגו בעלי הדין לפני בית המשפט הסדר טיעון הנוגע לעונש או לתוצאות משפט אחרות (בפרק זה – הסדר טיעון לעניין העונש), ינחה עצמו בית המשפט בגזירת הדין, לפי הסדר הטיעון.

(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), בית המשפט יחרוג מהסדר הטיעון אם מצא כי מתן גזר דין לפי ההסדר יפגע מהותית בטובת הציבור.

ההצעה לתיקון הסעיף:

בסעיף 220א(ב) בסופו יבוא:

לשם כך יבחן בית המשפט האם קיים איזון הולם בין ההקלה בעונש הניתנת לנאשם במסגרת הסדר הטיעון לבין התועלת שבהסדר הטיעון לאינטרס הציבור; לעניין זה, "ההקלה בעונש" – הפער שבין העונש שהיה נקבע לנאשם לפי עקרונות הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה, המנויים בסימן א' לפרק ו' בחוק העונשין, התשלי"ז-1977, לבין העונש שעליו הוסכם בהסדר הטיעון."

הצעת חוק ההבנייה:

² בהנחה שהצעת חוק הבנייה הענישה תתקבל בכנסת לפני הצעת חוק הסדר טיעון, יהיה צורך לערוך תיקון עקיף בחוק ההבנייה, במסגרת חוק הסדר טיעון.

בהצעת חוק
ההבנייה:

אחרי סעיף 40 יבוא:

X. הוצג בפני בית המשפט הסדר טיעון הנוגע לעונש או לתוצאות משפט אחרות, יקבע בית המשפט את העונש בהתאם להוראות פרק ו' לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982.

אם הצעתנו זו נראית לך, אנא העבר עמדתנו זו לוועדת החוקה חוק ומשפט שביקשה מאתנו כאמור להידרש לנושא.

בכבוד רב,

מרים נאור

העתק:
חברי הוועדה לסדר דין פלילי וראיות